

«Un país embogit i desbaratat»

A començament del 39, vam creuar la frontera en una fugida dramàtica que jo, com a xiquet, no oblidaré mai. Des del cotxe del meu pare, un Prince, veig la imatge del bombardier franquista, de centenars de carros i automòbils abandonats en l'estreta carretera, i la gent tirada en la cuneta. Una història apassionant per a un xiquet de vuit anys que mirava amb ulls quasi de diversió, de fruïció, tot aquell món que es movia. Després vam tornar pel País Basc i vam estar en una espècie de camp de concentració a Fuenterrabía, vora el Bidasoa, després d'haver-nos acollit en una gran casa a Perpinyà. Sí, jo sempre he estat als Països Catalans».

—Batxillerat, estudis de Magisteri, Nàutica, Comerç i un temps dedicat a l'ensenyament, Cerdán Tato va estar també a punt de ser militar.

—Vaig estar a l'Acadèmia General del Aire poc més de tres anys quasi amb la carrera acabada, el 47. No havia complert encara els 17 anys i era, això és cert, el cadet més jove d'aquell temps. El meu pare, un home amb qui vaig tenir poques ocasions de parlar, va ser policia de la República a Barcelona. Per això, quan vaig ingressar en l'Acadèmia, no sé què va passar amb la documentació, perquè no m'hi podia presentar pels antecedents paternals i tampoc no ho va poder fer el meu germà pel mateix motiu. Però, oficialment, es va explicar per raons de salut.

El meu pare, que havia estat comissari al Masnou i a la Seu d'Urgell i que havia estat en fronteres, va ser condemnat a mort i el van traslladar a la presó de Barcelona, que és on bàsicament havia exercit. Ací la memòria em falla, però sé que a Barcelona vam viure més d'un any al carrer de la Porta Ferrissa. A Alacant teníem família a la zona franquista, uns oncles meus de Villena que eren molt rics, els

És un model perfecte per a armar. Centaure de periodista internacional i escriptor incombustible, combinació d'investigador pacient i comunista «sui generis», representa una literatura de frontera, rural i esperançada.

Ismael López

no hauria estat un bon militar, hauria estat indisciplinat.

—Una pregunta una mica difícil: ets cap del gabinet de premsa de l'Ajuntament d'Alacant. D'alguna manera, ¿els gabinets de premsa no han estat una espècie de mont de pietat per a periodistes?

—Fotuda, la pregunta.

—Però, ¿hi ha o no hipoteca en això per a molta gent?

—No, no, en el meu cas concret, mai no ho he cregut així. Fou una proposa

personal, feta per l'alcalde, perquè duguera la direcció del gabinet de publicacions per una necessitat que tenia l'Ajuntament i que calia cobrir. Només això.

—Nascut el 1930, membre d'incomptables jurats, viatger permanent, reporter de casta i escriptor empèdit, Enrique Cerdán Tato és un explorador inesgotable que, a mesura que el temps avança, no perd la força i amplia el seu univers creador. I que es va animant així que avança el vespre, desempesint els seus records i relaxant-se en una conversa agradablement interminable.

—Jo crec que mai no m'he sentit feliç. Si de cas, moderadament.

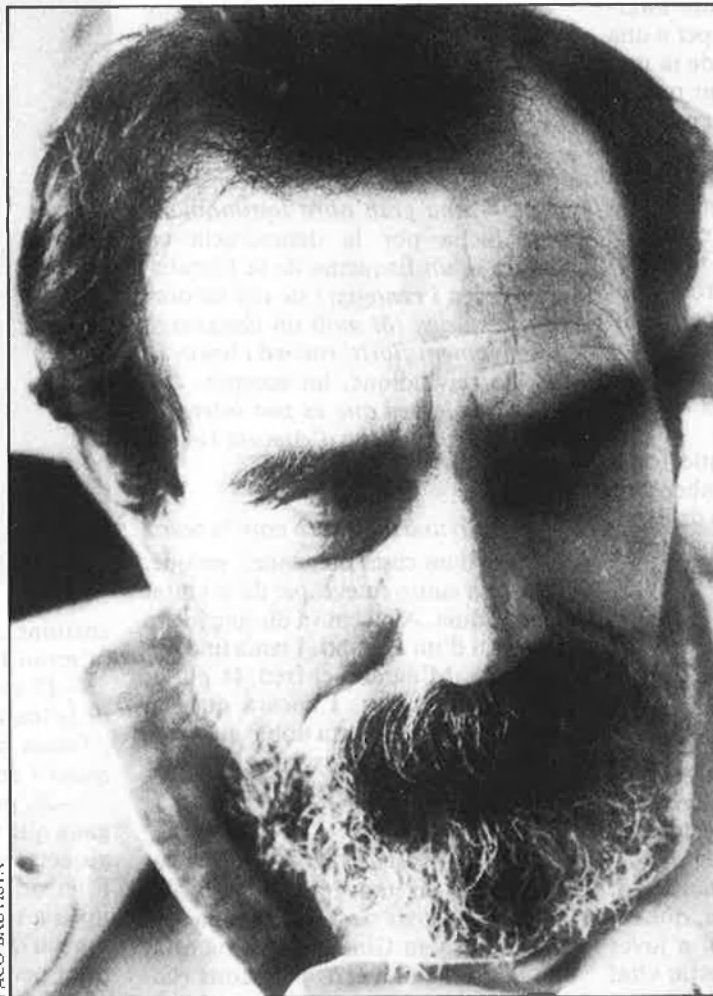
—¿I ridícul?

—No ho sé, potser en aquell viatge a Alemanya, quan un general em va dir que tant que presumíem d'aquest mite que ens havíem fet de valents i independents, érem, en canvi, un poble trist i sotmès.

—Home d'un afecte infinit, ex-dirigent del PCE,

marcat a foc per aquells anys... ¿Ara és del PSOE?

—Des del 77 jo no pertany a cap partit. Ara fa deu anys de la carta de dimissió que vaig presentar al PCE, i que mai no em fou contestada. Tot i que jo era membre del Central i del Secretariat del País Valencià i de la revista *Cal Dir*, de la qual havia estat director, a banda d'altres càrrecs. Que jo

PACO BAUTISTA

«El PCE mai no em va contestar».

Amorós Cerdán, que tenien cellers per tot arreu i exportaven vins, i que tenien finques en Ría Záncara, on tinc entès que fins Franco anava a caçar. Ells van influir perquè la pena del meu pare fóra rebaxada, com a gent influent que eren. I posteriorment també es van interessar per la meua estada a l'Acadèmia. ¡Fins el marquès de Villaverde es va cartejar amb ells pel tema! Però jo

signa o no del Partit Socialista, com altres intel·lectuals, no canviarà res.

Sóc un home d'esquerres, crec que això s'ha provat a bastament. Bastant a l'esquerra, i amb grans diferències amb molts polítics d'esquerres. Però m'espanta la militància, reunir-me avui a les quatre per discutir coses molt estranyes i observar una sèrie de regles...

—*¿Et semblen capaços els comunistes actuals per a un projecte polític?*

—Desgraciadament, el PCE ha perdut molt, aquells quadres que tenia, els més qualificats. Arran dels esdeveniments per tots coneguts, dissensions internes, desmembraments, els pecès van perdre l'impuls que havien tingut. No és que les persones que militen avui dia siguin millor o pitjor, sinó que, simplement, les organitzacions s'han vist minvades per aquestes divisions internes. Això és molt lamentable per a una democràcia, que perd molt, de la mateixa manera que quan en un país la llengua s'acaba, el país queda mutilat.

Crec que el problema del PCE encara tardarà a resoldre's vuit o nou anys. Per tornar a ser el que era fa una dècada, ara ha de dur a terme una cura de moltes coses i posar-hi molta bona voluntat. És complicat, però ha deixat molta gent en la cuneta perquè hi ha hagut una dosi real d'intransigència.

—*Jutjat i empresonat en diverses ocasions, encara conserves el malson d'una traïció.*

—Les circumstàncies sé que foren especials, però, quan vaig saber pels mateixos serveis d'informació de la policia que havia estat un company, em va produir una gran tristesa, una depressió terrible.

—*Però la detenció més dura fou el 1974.*

—El 74 vaig patir una detenció brutal. Ja va ser ordenada des de Madrid i van venir socials amb molta mala llet. Em van detenir en un bar, em van rodejar de jeeps, metralleres, agents... Fou una cosa espectacular, salvatge.

—*¿Mantens la teua ideologia?*

—Em pense que la mantinc. Però, tot just si l'expresse. Per a mi, que inclús he escrit petits llibres per a joves comunistes, el marxisme ha estat vital i necessari.

—*No va participar en el Congrés d'Intel·lectuals de València que celebrava el fòrum antifeixista espanyol de 1937 i manté la seua particular opinió sobre el metafísic paper dels intel·lectuals.*

—La funció de l'intel·lectual, encara que sembla sexe dels àngels, s'ha de mantenir independent. Sé que em pegaran per això, però és així, ¿no? Perquè en veig millor els defectes i no he

de fer la lloa de ningú. No hi ha cap motiu, no hi estic obligat si no tinc ganes. I en canvi, sí que puc fer-ne la crítica, si ho desitjo, sense incórrer en anatemes. Crec que és una posició bastant sensata. La paraula «intel·lectual» em molesta i també aquella de «treballadors de la cultura» que fem servir. Estudiosos, simplement estudiosos.

—*¿Llegeixes ara?*

—Molts llibres d'història del segle XIX i XX. I assaigs. M'avorreix molt *La insuportable lleugeresa del ser*, i això pot semblar una heretgia. Ho sent, però és insuportable, cony. *¿Ulisses?*, el vaig llegir quan era jove, a l'igual que em vaig acabar *El Capital*, però ara crec que no en seria capaç, ara em reconec inhabilitat per fer aquestes proeses... m'avorreix molt.

—*Nombroses novel·les i relats breus*

—Un agujero en la luz, El tiempo prometido, La primera piedra, El lugar más lejano, Cazar ballenas en los charcos bajo la luz cenital, Todos los enanos del mundo, Los ahorcados del cuarto menguante, Sombras nada más... — *una gran obra testimonial i*

—*La lucha por la democracia en Alacant — un Esquema de la literatura soviética i centenars de col·laboracions, estudis, tot amb un llenguatge excessivament florit, rococó i heavy...*

—*Ho reivindique, ho accepte.*

—*¿Consideres que es pot interpretar la vida quotidiana d'Alacant i el seu entorn?*

—Sí, sí...

—*¿Amb una literatura com la teua?*

—Són dues coses mesclades, perquè, clar, seria caure en el tòpic de la ciutat mediterrània. Algú em va dir que jo era el negatiu d'un alacantí. I tenia una mica de raó. M'agrada el fred, la pluja, m'enamora la neu. I encara que em trobe ací, hi ha aquesta doble atracció, aquesta estima cap als paisatges dels calendaris de cuina, nevats...

—*Amb cèrvols.*

—I amb casetes de colors. M'atrauen. No m'importaria en absolut viure en un país de Centreuropa. En una ciutat com Ginebra, que ha estat una dèria meua, però, per raons econòmiques i laborals, no m'ha estat possible. No sé, potser d'ací a un temps, passar una temporada, viure a qualsevol banda dels Alps. Encara que allí enyoraria la mar. Realment, i es veu en les meues novel·les, sóc un home ben rural, potser per la vida familiar passada amb gent que tenia vinya a Ville-na. Em sedueixen molt els ambients rurals i agrests, sobretot literàriament. Tot i que ara m'ha pegat per conèixer les ciutats mediterrànies, la història, els

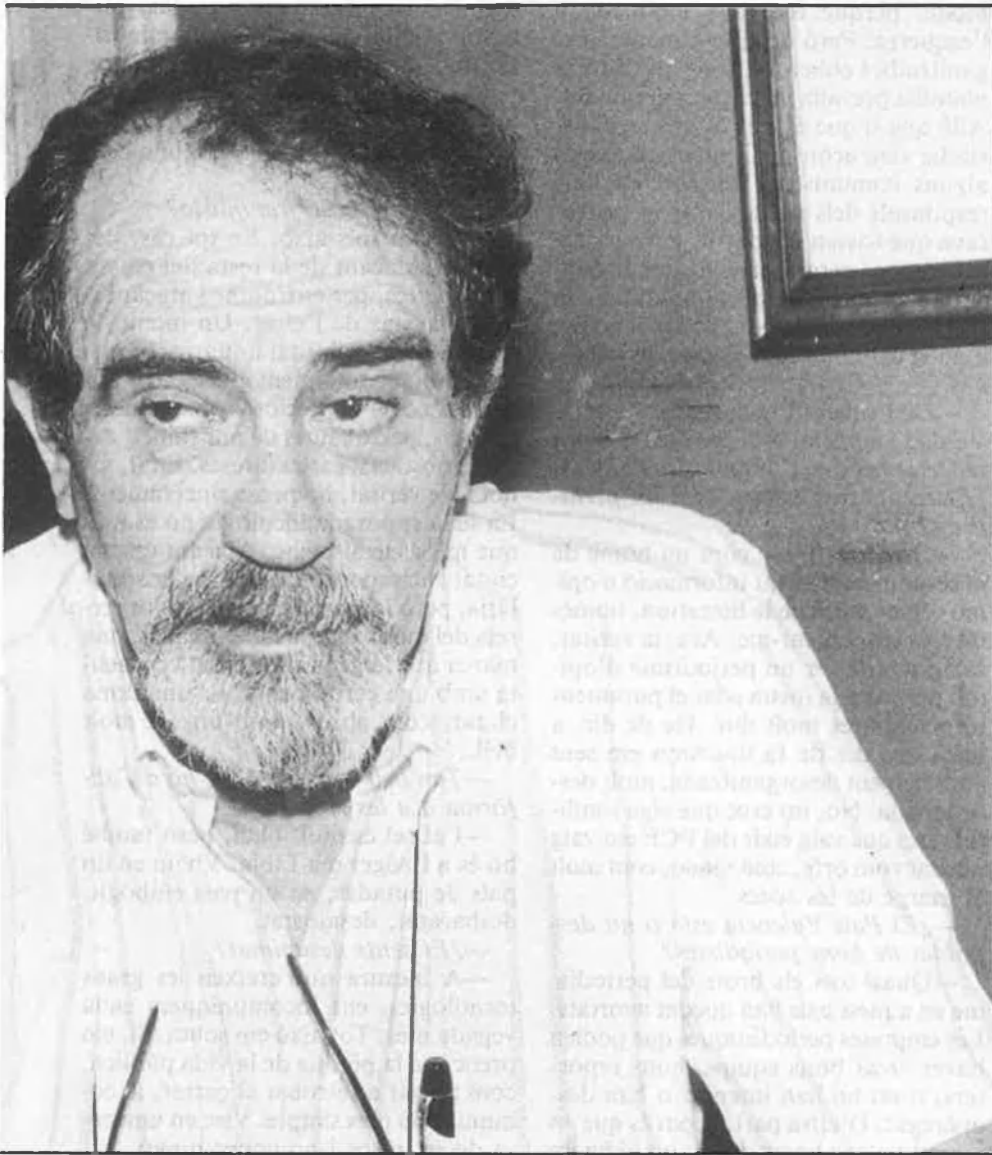
FACO BAUTISTA

costums... ¡Sí és que m'atrau tot, m'atrau tot!

—El xiquet que va pescar en el mar de la tranquil·litat és el teu últim llibre. *¿Tenies ganes de fer un llibre per a xiquets i en català?*

—Sí, perquè ha estat la primera vegada que m'he introduït en el món dels xiquets amb aquest relat breu sobre l'illa de Tabarca, acostant-m'hi una mica a través dels seus ulls. Un llibre ingenu que, pel mer fet d'escriure'l, ha estat per a mi tota una sorpresa. Perquè per arribar al seu món cal davallar molt.

I a més perquè jo, que sóc castellanoescrivent per moltes raons familiars i històriques, estic plenament satisfet que el llibre es publique en català. El que em sap greu és que a la meua edat ja no puga aspirar a escriure en català, ni a fer-ho en anglès o en francès. Podria aspirar, en tot cas, a parlar-lo mitjanament, però a escriure... Quan se sap que el coneixement d'una llen-

«L'intel·lectual s'ha de mantenir independent, i sé que em pegaran per dir això».

—El muntà un petit empresari d'Albacete l'any 68, i va durar fins el 28 de juliol de 1973. Cinc anys. Aquell bonic intent, en principi un diari vesper-tí, comptà amb diversos directors, fins que entrà el periodista valencià i gran amic Pérez Benlloch, que el va dirigir durant més d'un any. Però ell es trobava incòmode a Alacant per moltes raons i deixà la direcció. El periòdic va continuar, però era tota una aventura, perquè hi hagué una deserció empresarial, ja no s'hi cobraven sous, l'empresari no apareixia per a res i el diari se n'anava al clot.

Llavors, nosaltres vam fer uns intents per formar una cooperativa, que se'ns va impedir totalment. Després, tractàrem de fer una societat anònima, per a la qual cosa personalment em vaig traslladar a Alcoi i a Elx, on vaig parlar amb obrers del tèxtil i del metall, i els vaig plantejar la possibilitat d'obrir el periòdic amb una sèrie d'accions barates, subscrites inclús per diverses persones. Però hi havia interferències, de manera que el periòdic, a poc a poc, va anar morint per inani-ció. Davant unes autoritats que contemplaven aquell final sense necessitat d'intervenir-hi. Estava recent encara allò del tancament i la voladura del *Madrid* i tancar un altre periòdic hauria causat una altra polseguera. La BBC i altres cadenes estrangeres parlaven de *Primera Pàgina* com d'un cas paregut al del *Madrid*. Per a les autoritats era més fàcil que la caiguda fóra d'una manera neta. I ¿on anàvem ja sense diners?

Fins que una nit, estant jo de guàrdia, mai no ho oblidaré —tu em preguntaves abans per un record trist i ara n'ha sorgit un— recorde que, de sobte, s'hi va produir un gran silenci, enorme, hermètic, com si tot haguera acabat. No, no és una imatge literària. Era una realitat. Vaig tardar minut i mig a comprendre què passava. Llavors em vaig trobar com dins una bombolla de buit absolut, una sensació fugaç que em va deixar perplex. Havia perdut un soroll que durant anys havia estat incorporat a nosaltres i em vaig adonar que faltava això. Vaig davallar corrents i vaig veure els linotipistes i els caixistes vestint-se. La maquinària havia parat.

—*Molts deien que era un periòdic comunista.*

—Era un periòdic una mica desbaratat i anàrquic que, per a les autoritats d'aquell moment, resultava incò-

gua és tota una vida, tot un sentiment, una sensibilitat. ¡Si encara sóc aprenent de la meua llengua, avui que arribe als 57 anys!

—¿Avui?

—¡Avui, avui!

—*Felicitats.*

—Gràcies... ¡Com he d'aprendre a escriure en català! M'encantaria, però ja és difícil. I això que sempre he viscut, tret d'una temporada a Madrid, a Barcelona, a Mallorca, a Perpinyà... De menut parlava més en català que puc fer-ho ara, perquè vivia al carrer, entre els xiquets, en la millor escola. Per a un escriptor és difícilíssim. Ha de dominar un món i és enorme ¿no?

—*Ara prepares...*

—La història d'Alacant per a xiquets. Intente abaixar la crònica, davallar-la del seu pedestal, amb una base didàctica. A partir de la bona acollida que ha tingut aquest llibret, m'he animat. Aquesta primera aventura m'ha impulsat.

—*Ets un periodista experimentadíssim: Cambio 16, Entrevista, Diario de Valencia, El Periódico de Catalunya, Primera Pàgina, Triunfo, etc. La gent pensa que el periodisme és una professió ideal per poder llegir, per accedir a la literatura, la novel·la. Però, veritablement...*

—És impossible, la professió periodística t'aparta molt de la literatura. És una paradoxa, perquè tots els periodistes duen un escriptor dins. Però, després el treball del periodista és efímer i, al revés del que es pensa, el contacte amb els llibres és molt escàs. En gran part, perquè té poc de temps lliure i consegüentment molt poc de temps per poder exercir la literatura. I això que el periodista generalment sol tenir molts llibres, potser perquè així se sent enfortit.

—*Primera Pàgina va ser un diari important en la vida periodística d'Alacant. ¿Qui el va muntar i qui, com s'ha dit, el desmuntà subtilment?*

FILMOTECA DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA

DILLUNS, 24

18.00 h.: TIEMPO DE SILENCIO, *Vicente Aranda*, 1986. Catalunya V.E.
20.00 h.: ESTILO SALVAJE, *Charlie Ahearn*, 1983. USA. V.O.S.E.
22.00 h.: WANDERERS, LAS PANDILLAS DEL BRONX, *Philip Kaufman*, 1979. USA. V.E.

DIMARTS, 25

17.30 h.: LA CIUTAT CREMADA, *Antoni Ribas*, 1976. Catalunya.
20.00 h.: TIEMPO DE SILENCIO, *Vicente Aranda*, 1986. Catalunya V.E.
22.00 h.: ESTILO SALVAJE, *Charlie Ahearn*, 1983. USA. V.O.S.E.

DIMECRES, 26

18.00 h.: PIM, PAM, PUM... ¡FUEGO!, *Pedro Olea*, 1975. Espanya.
20.00 h.: DEPRISA, DEPRISA, *Carlos Saura*, 1980. Espanya-França. V.E.
22.00 h.: SUS ANOS DORADOS, *Emilio Martínez Lazaro*, 1980. Espanya.

DIJOUS, 27

18.00 h.: M'ENTERRO EN ELS FONAMENTS, *Josep Maria Forn*, 1969. Catalunya.
20.00 h.: LOS ATRACADORES, *Francisco Rovira-Beleta*, 1961. Catalunya. V.E.
22.00 h.: LA CIUTAT CREMADA, *Antoni Ribas*, 1976. Catalunya.

DIVENDRES, 28

18.00 h.: DEPRISA, DEPRISA, *Carlos Saura*, 1980. Espanya-França. V.E.
20.00 h.: LA «MINA», *Jean-Pierre Mocky*, 1985. França. V.O.S.E.
22.00 h.: PIXOTE, LA LEY DEL MAS DEBIL, *Héctor Babenco*, 1981. Brasil.

DISSABTE, 29

18.00 h.: SID Y NANCY, *Alex Cox*, 1986. Gran Bretanya. V.O.S.E.
20.00 h.: SUS ANOS DORADOS, *Emilio Martínez Lazaro*, 1980. Espanya.
22.00 h.: ROCCO Y SUS HERMANOS, *Luchino Visconti*, 1960. Itàlia-França. V.O.S.E.

DIUMENGE, 30

18.00 h.: PIXOTE, LA LEY DEL MAS DEBIL, *Héctor Babenco*, 1981. Brasil.
20.00 h.: ROCCO Y SUS HERMANOS, *Luchino Visconti*, 1960. Itàlia-França. V.O.S.E.
22.00 h.: M'ENTERRO EN ELS FONAMENTS, *Josep Maria Forn*, 1969. Catalunya.

Travessera de Gràcia, 63.
Telèfon 201 29 06

mode, perquè escorava molt cap a l'esquerra. Però no d'una manera organitzada i coherent, sinó que dins la plantilla prevalia un corrent dominant. Allò que sí que és cert és que en el periòdic vam aconseguir que treballaren alguns comunistes, sobretot els responsables dels pobles, que jo procurava que fossen del partit. Per ajudarlos un poc i perquè canalitzaren una informació social i laboral pròxima a la realitat que no es podia donar si no era amb la col·laboració d'aquestes persones.

—*De Primera Plana vas passar a La Verdad i amb col·laboracions, com un redactor més, en Cambio. Era l'any 73. ¿Et reconeixes encara com un periodista?*

—Jo em definc com un home de la comunicació. Fent informació o opinió, o per mitjà de la literatura, només intente comunicar-me. Ara, la veritat, m'agradaria fer un periodisme d'opinió perquè a la meua edat el purament informatiu és molt dur. He de dir, a més, que des de fa uns anys em sent amb la ment desorganitzada, molt desordenada. No, no crec que siga senilitat. Des que vaig eixir del PCE em vaig quedar com orfe, com viuado, com molt al marge de les coses.

—*¿El País Valencià està o no despolitat de bons periodistes?*

—Quasi tots els brots del periodisme en aquest país han quedat avortats. Les empreses periodístiques que podien haver creat bons equips, bons reporters, o no ho han intentat o han desaparegut. D'altra part, ¿com és que en aquest país, a hores d'ara, no hi ha un diari progressista? La gent vota ací majoritàriament esquerres, els hàbits lectors, però, són conservadors.

—*¿La pràctica inexistència de literatura valenciana a Alacant es pot explicar amb més causes que la simple opressió lingüística?*

—Se n'ha escrit molt. Ho han fet historiadors, lingüistes, historiadors. Crec que hi ha hagut un sucursalisme molt gran des d'Alacant i algunes comarques del sud; aquest no és el cas de l'Alcoià, clar... La veritat és que ací hi ha hagut una burgesia molt vinculada al centralisme, molt dependent de Madrid, que no ha tingut interessos propis per Alacant...

—*Tot això de l'alicantinisme...*

—Evidentment. L'«alicantinisme» com a ideologia em sembla aberrant. Amb això ja està dit tot. Aquesta doctrina és totalment fal·laç, xovinista i serveix els interessos d'uns quants senyors, però no tant a uns mecanismes econòmico-financers, sinó a uns interessos més tristos, més mesquins. No

sé què persegueixen perquè, clar, parlar de la llum del cel, de la lluminositat d'Alacant, tot això no és més que una cançoneta cursi i decadent, que no hi ha per on agafar si la vols convertir en un cos ideològic. És quasi una broma per a incauts.

—*¿Té una base franquista?*

—Ni tan sols això. En tot cas, per separar Alacant de la resta del país i, més que res, per enfrontar i atacar els nacionalistes de l'estat. Un intent de trencar tal possibilitat unitària. El que fan és un joc totalment grotesc. Es pot fer una novel·la preciosa sobre aquests senyors, personatges de pur sainet, caducs, obsolets, caricaturescs. En fi, ninots, de veritat, ho pense sincerament. La seua suposada ideologia no és més que mirar-se al melic. Alacant és una ciutat encisadora, acollidora i hospitalària, però la història de «la millor terreta del món» és una idiotada més, una marca que la gent més sensata comenta amb una certa ironia. És una bona ciutat, com altres, amb un sol molt bell...

—*Tan bell com puga ser-ho a Califòrnia o a les Açores...*

—I el cel és molt blau, però també ho és a l'Alger o a Líbia. Vivim en un país de putades, en un país embogit, desbaratat, desajustat.

—*¿Et sents desanimat?*

—A mesura que creixen les grans tecnologies, ens incomuniquem cada vegada més. Tot això em sobta. Sí, em preocupa la pèrdua de la vida pública, com tornar a retrobar el carrer, la comunicació més simple. Visc en una casa de set pisos i no conec ningú.

Són les deu. Tres whiskies, una Fanta, tres Torres 5, la segona cassette. La conversa ha d'acabar. Em comenta dues darreres anècdotes.

«A través d'una gestoria, una vegada, vaig dirigir-me a la Direcció General de Presons. Vaig dir que havia d'anar-me'n a un viatge a l'estranger i per al passaport vaig reclamar un certificat de penals a nom de Miguel Hernández Gilabert, nascut a Oriola, etc, etc... La Direcció em va contestar, l'any 79, dient que «don Miguel tal i tal no té cap antecedent i pot eixir sense cap problema a l'estranger». Demostratiu de la ignorància d'aquesta gent».

«D'altra banda, en una ocasió vaig haver de demanar permís a la guàrdia civil de la Vila Joiosa per poder fer una conferència sobre Bertolt Brecht. En la carta de contestació me'l denegaren i em deien que fera el favor de facilitarlos l'estatge del tal senyor Brecht. Segurament es pensarien que devia ser un terrorista». □